

oko 8-9 kilometara gadnog puta na kamenjaru. Budući da je bila noć, svatko je spavao, fra Zlatko je otišao k fra Didaku u samostan na Široki Brijeg. Cijelu noć niti su fra Didak, a niti fra Zlatko spavali. Odmah ujutro fra Zlatko se zaputio na Lišticu. Prije nego je otišao do Srba, navratio se je u duhansku stanicu do ustaških dužnosnika, gdje se s njima prepirao i konačno na svoju ruku otišao do škole, gdje je Johnny Šaravanja čuvao stražu. Johnny sam osobno poznao kao dobra katolika. Fra Zlatko je sam otvorio vrata škole i rekao Srbima da ga slijede, što su i učinili. Vjerujem, da je Johnny Šaravanja bio radostan, da je netko došao i oslobodio Srbe.

Fra Zlatko, iza kako je odveo

Srbe do njihovih kuća u Dobrič i Provo, povratio se u samostan na Široki Brijeg. Tu je bio s fratrima na večeri, gdje je bilo, kako to on opisuje, pravo veselje, da su spašeni Srbi. Iste večeri otišao je na konju u Mostarski Gradac u svoju župu. Kad je stigao kući, saznao je da su ustaše odveli 40 Srba iz Bogodola i da su ih zatvorili, ne više u školi, nego u duhanskoj stanici na Lištici. Budući da se Bogodol nalazio u njegovoj susjednoj župi Goranci, odmah je ujutro, na 29. lipnja, poslao teklića župniku fra Damjanu Roziću, da mu kaže, da je 40 Srba iz Bogodola zatvoreno na Lištici i da odmah ide na Lišticu da ih spasava. Fra Damjan je iste noći, od 29. na 30. lipnja, to i učinio. Otišao je na Lišticu i u noći izveo 40 Srba iz

duhanske stanice i odveo ih njihovim kućama u Bogodol.

Neka na ovom mjestu nuzgredno bude spomenuto, da ni mjesne ustaše nisu bili neki zločinci. Oni su mogli vrlo lako omesti i fra Zlatka i fra Damjana u njihovim namjerama, ali su i sami znali, da je nakana bila zla, pa su ih puštali da obave taj posao da oslobode Srbe. Istina, bilo je svađe između fra Zlatka i ustaša na Lištici. Fra Zlatko im je čak održao i malu propovijed i opomenuo, da je zlo što namjeravaju učiniti.

(Nastavlja se)

dr. fra Ivo Sivrić, *Krvave godine*, ZIRAL, Chicago – Mostar, 1996., str. 173. – 180. ✍

PISMO BISKUPA DON PETRA ČULE*

Uredništvu »SLOBODE« – lista Oblasnog odbora NOF-a za Hercegovinu

Mostar

► Piše: don Petar Čule

U Vašem listu br. 12. od 4. aprila 1945. na strani 2. izišao je članak pod naslovom »Još o svećenicima ustašama«. U članku se mene direktno apostrofira i poziva, da ja kao glavar Katoličke crkve u Hercegovini dadnem o stvari svoje mišljenje. Jer sam dakle s jedne strane eto otvoreno izazvan, a s druge strane opet jer želim da naša javnost bude potpuno informirana, odlučih se evo da napišem ovo nekoliko redaka.

Najprije nekoliko predhodnih opazaka! U članku se iznosi kako je

na teritoriju moje biskupije samo u ljetu 1941. pobijeno blizu 20.000 Srba. Da li ova brojka odgovara istini, ne znam. Ima međutim u članku drugih brojaka za koje mogu pouzdano reći da su krive. Tako na pr. kad se tvrdi, da je poklato samih Dubravaca 8.000 /osam hiljada/. Koliko je ova cifra pogrešna, najbolje se vidi otale, što u čitavim Dubravama glasom zadnjeg popisa pučanstva iz godine 1931. nije bilo više od svega 1.525 /hiljadu petsto dvadeset i šest/ Srba pravoslavne vjere.

Ali pretpostavimo da je prva brojka od 20.000 pobijenih Srba na teritoriju ove biskupije sasvim točna. Da li se ipak može ta strašna brojka u cijelosti knjižiti na teret samih katolika? Zar i među samim pravoslavicima nije bilo međusobno krvavih razračunavanja? Zar ih nije bilo također između pravoslavaca i muslimana? Pa onda, zar ni jedan Srbin nije postradao od Talijana ili Nijemaca?

Oko Foče, Kalinovika, Gacka, Bileća, Berkovića, Ljubinja nema ka-

* Ovo je pismo pronađeno u pismohrani franjevačkog samostana na Humcu. Na žalost, nije potpisano niti je naznačen nadnevak njegova nastajanja. No, prema svemu onome što donosi čini se da ga je pisao biskup don Petar Čule. Tekst donosimo u izvorniku.

tolika. Pa tko pobi tamošnje Srbe? I kako to, da su relativno bolje prošli oni Srbi koji žive kao male oaze među hrvatskim katoličkim življem od Srba koji žive u čisto ili pretežno srpskim predjelima?

Nadalje, katolici nisu samo ubijali, nego su također i sami bili ubijani. Ako je istina, da su katolici ubijali pravoslavne, isto je tako istina i obratno, da su naime pravoslavci ubijali katolike. Početkom oktobra 1942. u samo jednoj sedmici palo je između Drežnice i Prozora oko hiljadu katoličkih glava. Sličnih slučajeva u većoj ili manjoj mjeri bilo je oko Čapljine, po Dubravama, Hrasnu, oko Popova polja itd. Tako da bi danas bilo teško ustanoviti tko je koga više pobio da li katolici pravoslavnih, ili pravoslavni katolika! Jedni su drugima krvavo zajimali, a drugi isto tako krvavo vraćali. Kad čovjek danas misli na ova, najkrvavija vremena čitave naše prošlosti, može imati samo jednu želju, da se nešto slično nikad ne ponovi, nego da mjesto toga zavlada među nama pravo bratstvo i međusobna ljubav!

Kad je dakle žalosna ali nepobitna činjenica, da se je našlo neljudi ubojica među pripadnicima svih triju naših vjera, onda udara u oči, što je u vezi s time napadan skoro isključivo katolički kler. To je u najmanju ruku jednostrano. Isto kao što je jed-

nostrano teretiti samo katoličke profesionalne škole kao da one odgajaju ubojice, kad se zna, da je iz drugih škola izlazilo možda još i daleko više ubojica.

Nakon ovih općih napomena da sad pređemo na konkretne optužbe protiv katoličkih svećenika u Hercegovini. Njima se najprije predbacuje aktivno učestvovanje u ustaškom pokretu. Mora se priznati, da je među katoličkim klerom u Hercegovini bilo doista ustaških pristaša. Ali daleko manje, nego što se to obično misli. Velika većina katoličkog klera zauzela je prema ustaštvu odmah s početka rezerviran odnosno kritički stav. Ovo je svakako najispravniji stav, jer nikakva stranačka politika nije za svećenika. Ipak idejno pristajanje uz jedan stranački politički program samo po sebi ne tvori još nikakav delikt po građanskom, ni po kanonskom pravu. Programi obično nisu loši, iako su katkada loši ljudi, koji te programe izvode.

Da je katolička crkvena vlast budno pazila na to, da se svećenici previše politički ne angažiraju, vidi se po tom, što im je branila, da ne preuzimaju nikakvih političkih funkcija. Tako kad se je htjelo Fra Pavu Šimovića ostaviti za kotarskog pretstojnika na Posušju, odmah je protiv toga ustao biskupski Ordinarijat i to zapriječio. Isto tako i fra Bertu Dragičevića, kad se je povezao s rakitskom milicijom, Ordinarijat je digao sa župe, na to je on pošao u vojne svećenike i ispaao ispod jurisdikcije redovite crkvene hierarhije. Uostalom, fra Berto nije bio nikakav jamar, kako ga to tereti spomenuti članak, jer u Rakitnu, gdje je on djelovao, nije bilo zloglasnih jama. I kao redovnik kod rakitske milicije, kako sam informiran on je uvijek nastojao, da milicija najljepše postupa sa svojim protivnicima, posebno zarobljenicima.

U članku se nadalje veli, da su katolički svećenici ne samo idejno pristajali uz ustaštvo, nego da su oni

potstrekivali i organizirali ustaška zvjerstva. Ovo je tako teška optužba, da se jedva teža i zamisliti može. Kad bih bio uvjeren u istinitost ove optužbe, ja ne bih drugačije mogao nego najoštrije osuditi i najoštrije kazniti sve takve svećenike. Jer po crkvenom zakonu svaki svećenik, koji bi uprljao svoje ruke tuđom krvlju, ipso facto postaje iregularan t. j. nesposoban za vršenje bilo kakve svećeničke službe. Kanon 2354. crkvenog zakonika predviđa osim ove kazne za svećenika ubojicu još i drugu uopće najtežu crkvenu kaznu za jednog svećenika, a to je degradacija.

Ove i ovakve kazne trebao bih primijeniti proti svećenika, koji bi doista počinili ono, radi čega ih tereti gornja optužba. Ali prije primjene tih kazna, razumije se, ja moram biti potpuno siguran i to na temelju jasnih dokaza, da su dotični svećenici zbilja počinili ovakve delikte. Bez te sigurnosti i bez takvih dokaza ne smijem niti osuditi niti kazniti. Brani mi to moja savjest, a i pozitivan propis zakona. Jer, bez potpunih dokaza nekoga osuditi uvijek i svagda smatralo se zločinom.

Gornja optužba protiv katoličkog klera davno je iznesena i ona se stalno ponavlja. Imao sam stoga vremena, da se njome i prije bavim i da je temeljito proučim. Rezultat moga istraživanja – to tvrdim po najdubljem svom uvjerenju – bio je taj, da ni jedan katolički svećenik u Hercegovini nije potstrekivao na ubijanje Srba, a još manje organizovao njihov pokolj. Nasuprot baš se katolički kler kao nitko drugi zauzimao za progonjene Srbe. To mogu i dokumentarno dokazati. Evo samo nekoliko dokumenata.

Moj pretčasnik biskup Mišić izlažući i sebe opasnostima spremno je pružio u svojoj palači azil jednoj progonjenoj pravoslavnoj obitelji iz Mostara. Nadalje, koncem juna i početkom jula 1941. on je uputio posebne dopise na župske urede u biskupiji, gdje je najstrože osudio sva počinje-

na zlodjela i naredio župnicima, da povedu s propovjedaonice kampanju protiv ubijanja ljudi i pljačkanja njihove imovine. Čak je zabranio izповјed ubojicama i pljačkašima. Također je to opetovano i pisao u godini 1941. i 1942. u Zagrebu na najviše forume i pritužio se na nekorektan postupak protiv Srba.

Slušajući glas svoga biskupa slično su radili i pojedini župnici. Baš intervenciji katoličkih župnika ima se pripisati, da su relativno najpošteniji ostali upravo oni Srbi, koji žive kao mali otoci u moru katoličkog pučanstva. U tu svrhu ja predlažem, neka se ispitaju Srbi iz Goranaca, Bogodola, i Raške Gore o tome, kako se je prema njima 1941. ponio tadašnji goranački župnik fra Damjan Rozić. Neka se ispitaju Srbi iz Dobriča, kakav je postupak prema njima zauzeo župnik Mostarskog Graca fra Zlatko Sivrić. Neka se preslušaju Srbi iz Eminova Sela o držanju fratara iz Tomislavgrada i Srbi iz Šuice o držanju župnika fra Klementa Doke. Isto neka se učini sa Srbima iz Biograca u pogledu župnika u Ljutom Docu i sa Srbima iz Krehina Graca s obzirom na tamošnjega župnika.

Pa konačno i u samom Mostaru zar nisu toliko katolički svećenici pokušavali spasavati Srbe. Tako dr. fra Krešimir Pandžić, dr. fra Leo Petrović, dr. fra Vencel Kosir, fra Viktor Nuić. Ako njihova intervencija nije uspjela ne leži na njima krivnja. Posjedujem također izvorne dokumente, kako su se 1941. zauzimali za Srbe u Gabeli fra Rafo Prusina, na Rotimlji don Martin Krešić.

Prvi pak katolički župnici, koji su najranije upozorili na progon Srba i molili za njih zaštitu, bili su župnik iz Ravna Don Josip Zovko i župnik s Trebinje Don Andrija ml. Majić. Oni su negdje oko 10. juna 1941. došli na Ordinarijat i potužili se, kako se progone Srbi oko Popova polja. Čuvši to pok. biskup Mišić odmah je poslao Majića u Zagreb, da tamo izvjesti najmjerodavnije faktore i zamoli

obustavu progona Srba, a odredio je jednog drugog svećenika, koji će ga u župi zamjenjivati, dok se on s puta ne povraća.

U spomenutom članku najviše se optužuje Don Ilija Tomas, bivši župnik u Klepcima. Glede njega ja mogu pod zakletvom posvjedočiti, da je pokušao spasiti srpski živalj iz Pribilovaca. Još se živo sjećam, kako je jednoga dana banuo u kancelariju Ordinarijata sav usplahiren i kao izbezumljeno stao pričati, šta se sprema Pribilovčanima. Pokušao je u Čapljini da ih spasi, ali tamo su mu se u glavu zaprijetili, ako se usudi više i jednu riječ o tome reći. Nato je on ne usuđujući se ući u vlak u samoj Čapljini pošao na jednu drugu stanicu i tu se ukrcao za Mostar, da u Mostaru pokuša, što mu u Čapljini nije uspjelo. Obišao je po Mostaru sve moguće instance, ali nažalost bez uspjeha.

Evo u ovoj stvari ja sam lično svjedok de visu et de auditu, pa sam spreman u svako doba i pred svakim sudom zakleti se na gornji izkaz.

Glede Don Marka Zovke župnika u Stocu Ordinarijat je još 1942. godine proveo izvide saslušavši samoga Don Marka i još neke druge svjedoke. Učinjeno je to na zahtjev talijanskih vojnih vlasti; koji su na tužbu od četničke strane tražili, da se Don Marko bezuvjetno ima maknuti iz Stoca. Istraga nije na vidjelo iznijela nikakvu stvarnu krivnju stolačkog župnika.

Na temelju ovdje izloženih činjenica, držim, da ne može biti ni govora o tom, da je bilo koji katolički svećenik, potstrekivao na ubijanje Srba, a još manje, da je organizovao na njihov pokolj. Protivne izjave pojedinih svjedoka po mom mišljenju ne dokazuju ništa drugo, nego da su ti svjedoci, budući da su sami bili okrivljenici, pokušavali sebe rasteriti time da krivnju prebacuju na druge.

Što se pak tiče navodnog pisma Don Marijana Vujnovića, o kojem je govor u članku, izjavljujem, da pi-

sмо s onom i onakvom sadržinom nikad nisam primio.

Posebno se pak ovdje želim pozabaviti sa slučajem župnika Don Mitra Papca. Njegovo je ime Mitar, a ne Petar, kako u članku stoji. On je župnik u Gracu kod Hutova, a ne u Gabeli kako je pogrešno u pismu navedeno. Njega se optužuje, da je »aktivno organizirao ustaške bande u dubini oslobođene teritorije... da je predvodio križarski pokret u svome kraju i pripremao oružani ustanak hrvatskog življa... da je preko njega redovno išla pošta i kuriri iz Mostara za Dubrovnik i obrnuto.«

Iz svega ovoga izgledalo bi, da je Don Mitar Papac najokorjeliji ustaša, čak ustaška perjanica. Interesantno će stoga biti, ako se ovdje navede kakvo mišljenje imaju ustaške vlasti o tom istom Don Mitru Papcu. Evo jednog službenog dokumenta o tome.

Biskupski Ordinarijat u Mostaru primio je putem Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja iz Zagreba pod br. 214.-B.Taj.1944. pod datumom od 13. septembra 1944. protiv Don Mitra Papca ovu optužbu Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost: – »Don Mitar Papac, župnik župe Gradac, općina Hutovo, kotar Čapljina... zauzimalje sve negativniji stav prema današnjem poretku u Hrvatskoj, a sve to bolji odnos prema partizanima... On je u dobrim odnosima s nekim Kristom Vukasovićem i Perom Vicanom, koji su se u zadnje vrijeme pročuli kao partizanski simpatizeri i pomagači... Don Papac se u zadnje vrijeme ograničio na strogo crkvene obrede. S državnim vlastima ne surađuje... Na Poglavnikov rođendan htjela je u Hutovu ustaška milicija upriličiti svečanu proslavu, pa je pozvan i župnik Papac da dođe ot služiti svečanu Misu. No premda župniku nije bilo daleko doći i premda Hutovo spada u njegovu župu, on jednostavno nije htio to učiniti, a da nije ni pokušao opravdati se zašto to nije napravio... Kako se iz svega gor-

njega vidi, postoje mnogi indiciji, iz kojih se razabire, da Don Mitar Papac nije prijateljski naklonjen današnjem poretku u Hrvatskoj, nego da se sve više opredjeljuje za partizane.«
Ovako evo pišu i sude ustaške vlasti o Don Mitru Papcu... Iz ovih oprečnih sudova najbolje se vidi, kako je težak i delikatan položaj jednoga katoličkog svećenika u današnjim vremenima. Štogod učini zlo po njega. Po onoj narodnoj: »Ako u polje Turci, ako u goru vuci!«

Ja Don Mitra dobro poznam još iz đaćkih dana kao vrlo oprezna i razborita čovjeka, pa sam unaprijed siguran, a imam i pozitivnih dokaza za to, da je on nevin u stvarima za koje ga se optužuje. Siromah, nije on kriv što kao župnik po službenoj dužnosti mora sa svima i sa svakim općiti. Zato mi je vrlo žao da on već dva mjeseca sjedi u stolačkom zatvoru, a ogromna mu župa bez ikakve duhovne pastve.

Don Ante Zrno pak poznat je svakomu kao vrlo miran i trijezan čovjek koji se bavi samo duhovnim radom među svojim župljanima, pa je isključeno da bi on mogao pripremiti bilo kakav napad na Posušje.

Što se pak tiče one daljne optužbe, prema kojoj su navodno neki svećenici kao Fra Petar Sesar u Čapljini te profesori franjevačke gimnazije na Širokom Brijegu /o čemu je izašla i posebna karikatura u beogradskoj Politici/ pucali iz mitraljeza na narodnooslobodilačku vojsku, da pravo rekнем ja tu stvar ne smatram ne samo nevjerovatnom, nego u sebi naprosto nemogućom. Koja bi naime vojska oduzela mitraljeze iz ruku izvježbanih vojnika pa ga dala u ruke jednom baratanju s tim oružjem skroz nevještom fratru!? I da su ti ljudi zbilja pucali, zar bi onda mirno sad čekali ulazak vojske??? Zar se oni ne bi za vremena sklanjali i na sigurnije mjesto? Ne mogu naime pretpostaviti, da kao ljudi zdrave pameti ne bi oni bili svjesni svoga čina i da otale ne bi povukli najprirodniju konsekvenciju, naime da bježe pred

Stepinac i Čule

vojskom, na koju su prema pretpostavci pucali. Njihovo dakle mirno ostajanje i čekanje na njihovim svećeničkim mjestima, to je za mene najbolji argumenat da oni zbilja nisu pucali niti iz mitraljeza niti iz kojeg drugog oružja.

U članku se spominju i dva moja pisma. Trebalo bi najprije ta pisma u cijelosti objelodaniti, pa da onda mogu meritorno i o njima progovoriti. Upozorujem ovdje samo toliko, neka nitko ne podmeće krivi smisao mojim riječima. Ako sam ja savjetovao župniku Papcu taktičnost i opreznost u poduzimanju raznih mjera, to svakom dobronamjernom čovjeku mora a priori biti jasno, da ja kao biskup nemam u vidu nikakve političke mjere, nego samo i isključivo pastoralne mjere koje spadaju u službu i djelokrug jednog župnika.

Eto ja iznesoh prema najdubljem svom uvjerenju svoje mišljenje i svoje poglede na čitavu ovu stvar. Volio bih da sam mogao i nadalje zadržati šutnju i u toj šutnji utopiti svoju bol nad gubitkom od pedeset svećenika, jednom polovicom svega hic et nunc raspoloživog ne samo pastoralnog nego i samostanskog klera. Meni je žao što se svećenike nije izvelo pred javni narodni sud, nego su neki pojedinci na svoju ruku samovlasno postupali, kako to najbolje pokazuje pogibija inženjera Hribara na Uza-

rićima, koji je bio ubijen na prostu sumnju, da bi se u njemu mogao kriti jedan presvučeni širokobriješki fratar.

Svećenički stalež pretrpio je eto u posljednje vrijeme razmjerno daleko više gubitaka nego ikoji drugi stalež. Njega je zadesila tragika neviđena. Ako je i za kaznu, dosta je i odviše. Neka ga se barem otsada unaprijed pusti na miru.

Moje pak lično stanovište prema žalosnim događajima iz godine 1941. pa dalje svima je već dovoljno poznato. Uvijek sam duboko žalio i najstrože osuđivao sve zločine počinjene iz bilo kojeg motiva, pa to i danas jednako činim. Činim to bez ikakve razlike, da li su ti zločini izvršeni na pravoslavnom ili katoličkom ili muslimanskom elementu. I moja je jedina želja danas, da već jednom prestanu ove međusobne trzavice, sumnjičenja i osvete, pa da mjesto toga među pripadnicima svih triju naših vjera zavlada mir, sloga, bratstvo i ljubav, da na tim temeljima otpočnemo što prije izgrađivati svoju zajedničku sretnu budućnost. Za tu sam se misao i do sada borio, pa ću se boriti za nju i nadalje i ujedno ću nastojati prema svojim silama, da ta ista misao vodilja prodahne i moj kler i moje vjernike... ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, XIII., 1 (24), Široki Brijeg, 2020., siječanj – srpanj, 2020.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
Kard. Stepičca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...:

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar;
Korisnik: Hercegovačka franjevačka
provincija;

Svrha: prilog Vicepostulaturi
žiro-račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Okolnosti oko nas takve su kakve jesu. Ne možemo ih silom promijeniti, možemo samo raditi na sebi i tako suzbiti zlo na ovome svijetu. A to je obveza svakoga od nas, ne samo nekih.

Zbog toga se trebamo svi uključiti u suočavanje s našom prošlošću. Ona nije onakva kakvom su nam je predstavljali kroz punih 45 godina, a i danas bi. Sebe su tada prozvali narodom, a pravom su narodu stavili brnjicu na usta. Postao je toga konačno svjestan i Europski parlament. Nedavno se ponovno oglasio o komunizmu. Ovaj put njegove su riječi tako jasne i odriješite. Nedvojbeno, komunizam je isto zlo kao što su to nacionalsocijalizam i fašizam. Jednom riječju, nazivamo ih »totalitarnima«. Žrtve trebaju dobiti zadovoljstina, a taj sustav treba otići u mrak povijesti. Ako slučajno do sada nismo čitali te riječi, učinimo to što prije. Ne smijemo reći da nas se ne tiču jer time ćemo se svrstati na stranu neljudskih režima.

Nama kršćanima ovo nije ništa novo. Ta davno smo prozreli što to »dobroga« donosi komunizam. Žrtve koje je zadao drugima brojili smo na milijune. Borio se protiv čovjeka i protiv Boga proglašivši sebe božanstvom. Naravno da to tako ne može ići.

Jedna od stvari koju trebamo učiniti jest iznijeti na vidjelo sve činjenice o djelovanju komunizma, u našem slučaju jugokomunizma, ako ih posjedujemo. Samo tako ponovno će se uspostaviti narušeni sklad i pravednost. Na krivim

temeljima ne možemo graditi siguran dom. To će ujedno pomoći i potomcima bivših pristaša jugokomunističkoga sustava da se oslobode. Moramo znati da nije lako sebi i drugima priznati kako su ti predci pripadali zloj ideologiji. Ali se to priznati mora. Ne bude li toga priznanja, zlo se prenosi u nove naraštaje i truje ih. U skladu s ovim, svatko onaj tko dopušta da činjenice propadnu, čin grijeh. Bog nas ne poziva da štitimo zlo, već nas uvijek poziva da štitimo dobro. I u skladu s tim trebamo djelovati.

Vicepostulatura je uvijek pokušavala i pokušava iznijeti istinu na vidjelo, ma kakva ona bila. To joj je temeljna zadaća. Podrazumijeva se da pritom ne progona počinitelje, ona samo razotkriva zlo. Na počiniteljima je pokajati se, primiti ispruženu ruku i onda kao novi ljudi nastaviti dalje. Pogriješiti se u životu može, ali se ne smije ostati tvrdoglavo u toj pogriješci.

Da su pobijeni naši fratri bili na pravoj strani, govore i znakovi te moguća čudesa koja se događaju po njihovu zagovoru. Nešto od toga donosimo i u ovom broju ne želeći nimalo preteći sud Crkve. Raduju nas ta svjedočenja jer su na izgradnju svima nama. Nismo kršćani samo po imenu, nego i po djelovanju. Toliko nam je puta to Isus kazao, pa i onim svojim tjeranjem trgovaca iz Hrama. Nije ih mrzio, samo im je želio reći kako se trebaju ponašati.

Poslušajmo svoga Boga. Učinit će da nam uvijek bude

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Odjek u puku	27
Stratišta	13	Nagradni natječaj	28
Glas o mučeništvu	17	Podsjetnik	41
Glas o znakovima	25	Povijesne okolnosti	58